บทที่ 2
กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์

2.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์

2.3 การบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิด CAMELS ANALYSIS

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์

จากรายงานคู่มือการประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้แบ่งสหกรณ์ในประเทศไทย ออกเป็น 6 ประเภท ซึ่งประกอบด้วยสหกรณ์ที่จัดอยู่ในธุรกิจเกี่ยวกับการเกษตร 3 ประเภทคือ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง และสหกรณ์นอกภาคเกษตรอีก 3 ประเภทคือ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ทั้ง 6 ประเภทอาจทำธุรกิจที่เหมือนกันหรือต่างกันก็ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของสหกรณ์แต่ละประเภท ธุรกิจของสหกรณ์ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. การรับฝากเงินจากสมาชิก
2. การให้เงินกู้แก่สมาชิก
3. การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย
4. การรวบรวมผลิตผล
5. การให้บริการและส่งเสริม

ธุรกิจของสหกรณ์แต่ละประเภทสามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะของสหกรณ์ภาคการเกษตรและสหกรณ์นอกภาคการเกษตรได้ดังนี้

สหกรณ์ภาคการเกษตร

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ภาคการเกษตร เป็นแบบอเนกประสงค์ ซึ่งต่างกับการดำเนินธุรกิจโดยทั่วไปที่อาจจะดำเนินธุรกิจเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น สามารถจำแนกธุรกิจที่สำคัญของสหกรณ์ที่อยู่ในภาคการเกษตรได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ธุรกิจของสหกรณ์ภาคการเกษตร จำแนกตามประเภทของสหกรณ์

สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์ประมง	สหกรณ์นิคม
■ การรับฝากเงิน - ออมทรัพย์ - ประจำ	■ การรับฝากเงิน - ออมทรัพย์ - ประจำ	■ การรับฝากเงิน - ออมทรัพย์ - ประจำ
■ การให้เงินกู้แก่สมาชิก - เงินกู้ระยะสั้น - เงินกู้ระยะปานกลาง - เงินกู้ระยะยาว	■ การให้เงินกู้แก่สมาชิก - เงินกู้ระยะสั้น - เงินกู้ระยะปานกลาง	■ การให้เงินกู้แก่สมาชิก - เงินกู้ระยะสั้น - เงินกู้ระยะปานกลาง - เงินกู้ระยะยาว
■ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย หรือธุรกิจการซื้อ	■ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย หรือธุรกิจการซื้อ	■ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย หรือธุรกิจการซื้อ
■ การรวบรวมผลิตผล หรือธุรกิจการขาย - รวบรวมเพื่อขาย - รวบรวมเพื่อแปรรูป	■ การรวบรวมผลิตผล หรือธุรกิจการขาย	■ การรวบรวมผลิตผล หรือธุรกิจการขาย
■ การให้บริการและส่งเสริม - การส่งเสริมเผยแพร่ความรู้การเกษตร - การวางแผนการเพาะปลูก	■ การให้บริการและส่งเสริม	■ การให้บริการและส่งเสริม

สหกรณ์นอกภาคการเกษตร

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์แต่ละประเภทที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2.2 ธุรกิจของสหกรณ์นอกภาคการเกษตร จำแนกตามประเภทของสหกรณ์

สหกรณ์ร้านค้า	สหกรณ์บริการ	สหกรณ์ออมทรัพย์
■ การรับฝากเงิน - ออมทรัพย์ - ประจำ	■ การรับฝากเงิน - ออมทรัพย์ - ประจำ	■ การรับฝากเงิน - ออมทรัพย์ - ประจำ
■ การให้เงินกู้แก่สมาชิก - เงินกู้ระยะสั้น - เงินกู้ระยะปานกลาง	■ การให้เงินกู้แก่สมาชิก - เงินกู้ระยะสั้น - เงินกู้ระยะปานกลาง	■ การให้เงินกู้แก่สมาชิก - เงินกู้ฉุกเฉิน - เงินกู้สามัญ - เงินกู้พิเศษ
■ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย หรือธุรกิจการซื้อ	■ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย หรือธุรกิจการซื้อ	■ การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย หรือธุรกิจการซื้อ
	■ การจัดบริการแก่สมาชิก	

สำหรับสหกรณ์เครดิตยูเนียนเดิมเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ในชุมชน จึงอยู่ในรูปย่อยของประเภทสหกรณ์ออมทรัพย์ และต่อมาได้รับการกำหนดให้เป็นประเภท “ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน “ ตามกฎกระทรวงกำหนดประเภทสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ. 2548 (สำนักทะเบียนและกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2557 : ออนไลน์)

สหกรณ์ประกอบด้วยสมาชิกที่ประสงค์จะดำเนินธุรกิจร่วมกัน ผู้ซื้อหุ้นของสหกรณ์ก็คือลูกค้าหลักของสหกรณ์ที่เป็นผู้ร่วมค้ากับสหกรณ์ กำไรที่ได้จากการดำเนินงานจะแบ่งปันสู่สมาชิกผู้ร่วมค้ากับสหกรณ์ตามส่วนธุรกิจ ในกรณีที่ไม่มีกำไรก็เหมือนว่าสมาชิกร่วมกันแบ่งรับภาระต้นทุนดำเนินงานกันไป สหกรณ์มีสภาพเป็นนิติบุคคลซึ่งสามารถดำเนินธุรกิจได้ทั้งประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด แนวทางการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ที่สำคัญมีอยู่ 2 ประการคือ การมุ่งหวังกำไรเพียงพอที่จะให้องค์กรดำเนินไปได้ และปันส่วนกำไรคืนให้ผู้มีอุปการคุณ ผู้ถือหุ้นมักจะเป็นคนเดียวกันกับผู้มีอุปการคุณจะได้รับผลตอบแทนในรูปเงินปันผล ผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกส่วนใหญ่หวังจะได้รับประโยชน์จากการใช้บริการของสหกรณ์ ด้วยลักษณะเด่นเช่นนี้จึงทำให้สหกรณ์ หรือผู้ถือหุ้น ผู้กำกับดูแลกิจการ และผู้ใช้บริการจึงเป็นคนคนเดียวกัน ซึ่งต่างจากธุรกิจโดยทั่วไป ซึ่งผู้ลงทุนมักจะหวังผลกำไร แต่อาจจะไม่ใช่กลุ่มคนผู้ใช้บริการของกิจการ การกำกับดูแลอาจจะมอบหมายให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลแทนตนก็ได้ การวัดผลกำไรคือต้องการผลกำไรสูงสุด ซึ่งตรงข้ามกับสหกรณ์ที่ทั้งเจ้าของ ผู้ดูแลกิจการ และผู้ใช้บริการเป็นกลุ่มคนเดียวกัน ผลสำเร็จของสหกรณ์คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิก สมาชิกได้บริโภคสินค้าหรือขายสินค้าได้ในราคายุติธรรม

จากหลักการของสหกรณ์ดังที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปเปรียบเทียบการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์กับธุรกิจโดยทั่วไปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.3 เปรียบเทียบการดำเนินการของสหกรณ์กับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด

สหกรณ์	**บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด**
1. การดำเนินการมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสมาชิก โดยไม่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร	1. การดำเนินการมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรสูงสุด
2. มุ่งระดมคนมากกว่าระดมทุน	2. มุ่งระดมทุนให้มากที่สุด
3. ราคาหุ้นคงที่ กำหนดราคาต่ำ และมีจำนวนไม่จำกัด	3. ราคาหุ้นเปลี่ยนแปลงตามฐานะกิจการและมีจำนวนหุ้นจำกัด
4. สมาชิกมีสิทธิออกเสียงได้คนละหนึ่งเสียงและไม่สามารถออกเสียงแทนกันได้	4. ออกเสียงได้ตามจำนวนหุ้นที่ถืออยู่และมอบหมายให้ออกเสียงแทนกันได้
5. กำไรจัดสรรตามปริมาณธุรกรรมที่ซื้อขายกับสหกรณ์	5. กำไรจัดสรรตามจำนวนหุ้นที่ถืออยู่

สำหรับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ (Cooperative Business) ในแต่ละธุรกิจที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ธุรกิจรับเงินฝาก (Deposit Operation) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์ โดยสหกรณ์จะรับฝากเงินจากสมาชิก 2 ประเภทคือ

1. การฝากออมทรัพย์หรือออมทรัพย์พิเศษ

2. การฝากประจำ

โดยสหกรณ์จะจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากให้สมาชิกในอัตราที่เป็นธรรม ซึ่งปกติอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของสหกรณ์มักจะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์

ธุรกิจการให้เงินกู้แก่สมาชิก (Credit Operation)

เงินกู้ของสหกรณ์แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. เงินกู้ระยะสั้น เป็นเงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทางการเกษตรสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เช่น ค่าปุ๋ย ค่าจ้างแรงงาน ค่ายาป้องกันและปราบศัตรูพืช และค่าบริการอื่น ๆ เงินกู้ระยะสั้นกำหนดให้เกษตรกรผู้กู้ชำระคืนภายในเวลาไม่เกิน 12 เดือน ยกเว้นในกรณีพิเศษสามารถชำระคืนไม่เกิน 18 เดือน

สำหรับในธุรกิจสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนจะเรียกเงินกู้ระยะสั้นว่า เงินกู้ฉุกเฉิน เป็นเงินกู้เพื่อใช้จ่ายในเหตุอันจำเป็นเร่งด่วน วงเงินกู้จะกำหนดไว้ค่อนข้างต่ำ ระยะเวลาชำระหนี้จะสั้นปกติไม่เกิน 2 เดือน เว้นแต่สหกรณ์บางแห่งที่มีฐานะการเงินดี ก็อาจกำหนดวงเงินกู้สูงขึ้นและอาจกำหนดระยะเวลาชำระหนี้เกินกว่า 2 เดือนได้

2.เงินกู้ระยะปานกลาง เป็นเงินกู้เพื่อการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเกษตร ซึ่งใช้ประโยชน์ได้เกินกว่าฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ และสามารถชำระคืนได้ภายในระยะเวลาไม่นานนัก เช่น การปรับปรุงที่ดินทำการเกษตร ซื้อเครื่องจักรกลทางการเกษตรและอุปกรณ์การเกษตร เงินกู้ประเภทนี้กำหนดให้เกษตรกรชำระคืนภายในเวลา 3 ปี เว้นแต่กรณีพิเศษอาจจะผ่อนชำระคืนภายใน 5 ปี

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จะเรียกเงินกู้ระยะปานกลางว่า เงินกู้สามัญ เป็นเงินกู้เพื่อใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น หรือมีประโยชน์แก่การครองชีพ โดยทั่วไปจะกำหนดวงเงินกู้ไว้สูงขึ้นตามฐานะของสหกรณ์และความต้องการของสมาชิก ระยะเวลาในการชำระหนี้ปกติกำหนดไว้ไม่เกิน 6 ปี หรือ 72 งวด

3. เงินกู้ระยะยาว เป็นสินเชื่อการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรนำไปลงทุน สำหรับปรับปรุงทรัพยากรทางการเกษตร หรือลงทุนทางการเกษตรที่ต้องใช้เวลานานจึงจะให้ผลคุ้มกับการลงทุน เช่น การวางรูปแบบการประกอบการเกษตรขึ้นใหม่ การซื้อ การสร้าง หรือปรับปรุงสินทรัพย์ประจำ และการซื้อที่ดิน เงินกู้ประเภทนี้กำหนดชำระคืนมากกว่า 5 ปีขึ้นไป

สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จะเรียกเงินกู้ประเภทนี้ว่า เงินกู้พิเศษ เป็นเงินกู้เพื่อสร้างฐานะหลักฐานที่มั่นคงแก่สมาชิก เช่น เพื่อซื้อที่ดิน บ้านพร้อมที่ดิน ซื้อยานพาหนะ หรือเพื่อลงทุนประกอบอาชีพ เงินกู้ประเภทนี้ปกติจะกำหนดวงเงินกู้ค่อนข้างสูง ระยะเวลาชำระหนี้ไม่เกิน 15 ปี เงินกู้ประเภทนี้จะต้องใช้หลักทรัพย์ เช่น โฉนดที่ดิน เป็นหลักประกัน

ธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายหรือธุรกิจการซื้อ (Sale of Agriculture Product Operation)

สหกรณ์ทำหน้าที่จัดหาเครื่องใช้ในการเพาะปลูก เช่น รถเครื่องยนต์สูบน้ำ รถไถ ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เป็นต้น และสิ่งของที่จำเป็นสำหรับครอบครัวของสมาชิก เช่น ข้าวสาร น้ำปลา น้ำตาล เป็นต้น มาจำหน่ายให้แก่สมาชิก โดย

1. การจัดหา สหกรณ์จะขายเฉพาะสิ่งของตามใบสั่งรวมกันของสมาชิกเท่านั้น

2. การขาย ปกติสหกรณ์จะขายด้วยเงินสด ซึ่งสหกรณ์ไม่มีความเสี่ยงต่อความเสียหายและสมาชิกจะซื้อได้ด้วยราคาที่ถูกกว่าการซื้อด้วยเงินเชื่อ

ธุรกิจการรวบรวมผลิตผลหรือธุรกิจการขาย (Marketing Operation)

สหกรณ์จะแสวงหาตลาดและพยายามขายผลิตผลการเกษตรของสมาชิกให้ได้ราคาที่เป็นธรรม โดยสหกรณ์จะมีการดำเนินการให้สอดคล้องกันไปทั้งเรื่องการวางแผน การเพาะปลูก และการขาย สำหรับการขายนั้นสหกรณ์จะดำเนินการตั้งแต่การรวบรวม การเก็บรักษา การคัดคุณภาพ การแปรรูป และการตลาด

ธุรกิจการให้บริการและการส่งเสริม (Agriculture Promotion & Service Operation)

การส่งเสริมการเกษตรเป็นหน้าที่สำคัญของสหกรณ์การเกษตร โดยสหกรณ์จะติดตั้งเครื่องสูบน้ำตลอดจนจัดระบบการส่งน้ำและระบายน้ำเพื่อให้การใช้น้ำเกิดประโยชน์แก่การเพาะปลูกของสมาชิกอย่างทั่วถึง โดยสหกรณ์จะเรียกเก็บเงินค่าบริการจากสมาชิกตามสมควรกับเงินที่สหกรณ์ลงทุนไป การส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์การเกษตรมีดังนี้

1. การส่งเสริมเผยแพร่ความรู้การเกษตร
2. การวางแผนการเพาะปลูก

2.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์ออมทรัพย์

วิภารัตน์ สอนวิสัย (2554) ได้สรุปลักษณะของสหกรณ์ออมทรัพย์ไว้ดังนี้

2.2.1 ความหมายของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์ คือ สถาบันการเงินแบบหนึ่งที่มีสมาชิก เป็นบุคคลที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน หรืออาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์และให้กู้ยืมเมื่อเกิดความจำเป็น หรือเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์งอกเงย โดยยึดมั่นอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรมและเสมอภาค และ

ได้รับการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ทั้งนี้ได้แบ่งสหกรณ์ออมทรัพย์ออกเป็นรูปแบบย่อย ๆ ตามลักษณะอาชีพของสมาชิก ดังนี้

ภาคราชการ

- สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ
- สหกรณ์ออมทรัพย์ทหาร
- สหกรณ์ออมทรัพย์ครู
- สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัย
- สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาล สาธารณสุข
- สหกรณ์ออมทรัพย์ราชการอื่น ๆ

ภาครัฐวิสาหกิจ

ภาคเอกชนและอื่น ๆ

2.2.2 ประวัติความเป็นมา

ในภาวะปัจจุบันที่ประชาชนประสบปัญหาเกี่ยวกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ผู้ที่มีรายได้น้อยได้รับความเดือดร้อน เพราะไม่สามารถหารายได้เพิ่มให้เพียงพอกับรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นได้ และมักแก้ปัญหาด้วยการกู้ยืมนายทุน โดยยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง ซึ่งก่อให้เกิดหนี้สินผูกพันและก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและครอบครัว ดังนั้นบุคคลที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนดังกล่าวจึงร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นเพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรกในประเทศไทย คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ข้าราชการและพนักงานธนาคารเพื่อการพัฒนาสหกรณ์ ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ” จดทะเบียนเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2492 โดยใช้ชื่อว่า “ สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด สินใช้ ” ปัจจุบันชื่อว่า “ สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ”

2.2.3 วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินที่ส่งเสริมให้บุคคลที่เป็นสมาชิกรู้จักการประหยัด รู้จักการออมทรัพย์และสามารถบริการเงินกู้ให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายเมื่อเกิดความจำเป็น โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอีกทางหนึ่ง วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ออมทรัพย์มีดังนี้

1. <u>การส่งเสริมการออมทรัพย์</u> แบ่งออกเป็น 2 วิธีคือ

1. 1 ส่งเสริมสหกรณ์ออมทรัพย์โดยการถือหุ้น สหกรณ์กำหนดให้สมาชิกส่งชำระค่าหุ้นเป็นประจำทุกเดือน โดยการหักเงินค่าหุ้น ณ ที่จ่ายเงินเดือนและจ่ายเงินปันผลค่าหุ้นให้สมาชิกตามอัตราที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ว่า เงินปันผลที่ได้รับนี้ไม่ต้องเสียภาษีให้แก่รัฐ และเมื่อสมาชิกลาออกจากสหกรณ์ก็สามารถถอนค่าหุ้นคืนได้

1.2 ส่งเสริมสหกรณ์ออมทรัพย์โดยการรับฝากเงิน สหกรณ์มีบริการด้านเงินฝากทั้งประเภทเงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ และให้ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยในอัตราเดียวกับธนาคารพาณิชย์ หรือสูงกว่าตามฐานะของแต่ละสหกรณ์

2. การให้เงินกู้แก่สมาชิก สหกรณ์จะนำเงินค่าหุ้นและเงินฝากของสมาชิกมาหมุนเวียนให้สมาชิกที่มีความจำเป็นหรือเดือดร้อนกู้ยืม โดยคิดดอกเบี้ยต่ำกว่าเอกชน

2.2.4 ลักษณะการให้เงินกู้

เงินกู้ที่สหกรณ์จ่ายให้กับสมาชิกมี 3 ประเภทคือ

1 เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน ในกรณีที่สมาชิกมีความจำเป็นเร่งด่วนหรือมีรายจ่ายที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน สมาชิกสามารถกู้เงินประเภทนี้จากสหกรณ์ได้ไม่เกินครึ่งหนึ่งของเงินได้รายเดือน แต่จำกัดขั้นสูงไว้ตามฐานะของแต่ละสหกรณ์และกำหนดส่งชำระคืนไม่เกิน 2 งวดรายเดือน เงินกู้ประเภทนี้ไม่ต้องมีหลักประกัน

2 เงินกู้สามัญ สมาชิกสามารถกู้เงินประเภทนี้ได้ประมาณ 4-15 เท่าของเงินได้รายเดือน แต่จะจำกัดขั้นสูงไว้ตามฐานะของแต่ละสหกรณ์และกำหนดส่งชำระคืนระหว่าง 24-72 งวดรายเดือน และต้องมีสมาชิกด้วยกันค้ำประกันอย่างน้อย 1 คน การกำหนดวงเงินกู้ฉุกเฉินและสามัญจะใช้เงินเดือนเฉลี่ยของสมาชิกแต่ละสหกรณ์เป็นฐานในการกำหนด แต่ก็ขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงินและดุลยพินิจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในการกำหนดระเบียบ

3 เงินกู้พิเศษ ถ้าสหกรณ์มีฐานะมั่นคงแล้ว สหกรณ์จะเปิดบริการให้เงินกู้พิเศษเพื่อให้สมาชิกกู้ไปลงทุนในการประกอบอาชีพ หรือกู้เพื่อการเคหะสงเคราะห์ เงินกู้ประเภทนี้สามารถกู้ได้ตามจำนวนเงินที่จะนำไปลงทุนประกอบอาชีพ หรือขึ้นอยู่กับราคาของบ้านและที่ดินที่ซื้อหรือจำกัดขั้นสูงไว้ไม่เกิน 400,000 – 1,000,000 บาท และกำหนดชำระคืน ตั้งแต่ 10-15 ปี โดยมีอสังหาริมทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

2.2.5 การดำเนินงาน

สหกรณ์ออมทรัพย์ดำเนินการโดยสมาชิก เมื่อได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นแล้ว สมาชิกจะเลือกตั้งตัวแทนจากที่ประชุมใหญ่เข้ามาบริหารงานในสหกรณ์ ตัวแทนสมาชิกเหล่านี้เรียกว่า " คณะกรรมการดำเนินการ " มีประมาณ 7 -15 คน ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น คณะกรรมการดำเนินการจะทำหน้าที่บริหารกิจการสหกรณ์ โดยมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อกำหนดนโยบายในการทำงาน และมอบหมายให้ฝ่ายจัดการรับไปดำเนินการ ฝ่ายจัดการประกอบไปด้วย ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ สมุห์บัญชี เจ้าหน้าที่การเงิน เป็นต้น ซึ่งทำหน้าที่บริการแก่สมาชิกที่มาติดต่อกับสหกรณ์

2.2.6 ทุนดำเนินงานของสหกรณ์ ประกอบไปด้วย

- เงินค่าหุ้น
- เงินรับฝากจากสมาชิก

- ทุนสำรองและทุนสะสมอื่น ๆ
- เงินกู้ยืม
- เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค

2.3 การบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิด CAMELS ANALYSIS

จากคู่มือ การประยุกต์ใช้ CAMELS ANALYSIS สำหรับการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจัดทำโดย กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้สถานการณ์ความเสี่ยงที่สำคัญและจำเป็นต้องเตือนภัยทางการเงินให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรภายในเวลาที่เหมาะสม

2. เพื่อส่งสัญญาณเตือนภัยให้ผู้บริหารสหกรณ์ได้ทราบภาวะเศรษฐกิจของสหกรณ์ เพื่อให้สามารถวางแผนรับมือสถานการณ์ได้ทันเวลา รวมถึงนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานของสหกรณ์

3. เสนอผลการวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจ พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อการเฝ้าระวังทางการเงินของสหกรณ์ เพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันมิให้เกิดผลเสียหาย

4. เพื่อสร้างตัวชี้วัดที่เป็นมาตรฐานอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

2.3.2 มุมมอง 6 มิติของ CAMELS ANALYSIS

CAMELS ANALYSIS เป็นเครื่องมือวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานและต่อมาได้พัฒนามาเป็นเครื่องมือทางการเงินเพื่อสร้างสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) อักษรแต่ละตัวของคำ CAMELS จะทำหน้าที่เฝ้าดูแต่ละเรื่องที่แตกต่างกัน แต่ทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร องค์ประกอบในมุมมองทั้ง 6 มิติ มีดังนี้

มิติที่ 1 : C - Capital strength (ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง)

ความเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยง หรือความเข้มแข็งของเงินทุน เป็นการวิเคราะห์แหล่งเงินทุนที่สามารถรองรับหรือป้องกันผลกระทบจากความเสี่ยงทางด้านธุรกิจและการเงินที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ เงินทุนดำเนินงานของสหกรณ์ ประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามระเบียบข้อบังคับ กำไรสุทธิ และการจัดหาเงินทุนในรูปของการก่อหนี้ผูกพัน

<u>ความเพียงพอและความเข้มแข็งของเงินทุน</u> เน้นแหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์เป็นหลัก การมีทุนของสหกรณ์ที่เพียงพอกับความเสี่ยงต่าง ๆ และทุนสหกรณ์ควรมีลักษณะที่ไม่สามารถถอนได้และไม่ผูกพันที่จ่ายผลตอบแทน หากเงินทุนภายนอก(เงินกู้ยืม) มากกว่าทุนของสหกรณ์ แสดงว่าทุนของสหกรณ์ไม่เพียงพอและมีภาระผูกพันทางการเงิน ผู้บริหารสหกรณ์ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการใช้ทุนเพื่อสร้างรายได้

ความเสี่ยงของเงินทุน การก่อหนี้ในอัตราที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ด้วยทุนของสหกรณ์ถือว่ามีความเสี่ยง โดยพิจารณาจากอัตราส่วนหนี้สินทั้งสิ้นต่อทุนของสหกรณ์ ถ้าอัตราส่วนนี้น้อยกว่าทุนของสหกรณ์ ย่อมแสดงว่าสามารถรองรับหนี้ได้ด้วยตัวเอง และสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ หากอัตราส่วนนี้มากกว่าทุนของสหกรณ์แสดงว่ามีความเสี่ยง ต้องมีการระดมทุนและบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างรายได้รองรับความเสี่ยง

การให้ผลตอบแทน ผลตอบแทนมากหรือน้อย วัดจากอัตรากำไรต่อส่วนของทุนสหกรณ์ หากมีอัตราสูงแสดงว่าทุนไปสร้างรายได้ได้ดี หรือลงทุนในสินทรัพย์คุณภาพดีเพื่อสร้างรายได้

มิติที่ 2 : A – Asset quality (คุณภาพของสินทรัพย์)

คุณภาพของสินทรัพย์เป็นการวิเคราะห์ว่าสินทรัพย์ที่ลงทุนได้ก่อให้เกิดรายได้แก่สหกรณ์อย่างไร และได้ถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เป็นการวัดประสิทธิภาพของสินทรัพย์ เช่น ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ และสินทรัพย์รวม

การลงทุนในสินทรัพย์ การลงทุนในสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ถือเป็นความเสี่ยง หรือการลงทุนที่จมอยู่ในสินทรัพย์ที่เกินความต้องการ เช่น สินค้า เงินฝากธนาคาร อาจส่งผลถึงสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ และคุณภาพของสินทรัพย์ การลงทุนในสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้จะต้องพิจารณาความพอเพียงของสำรองต่อการด้อยคุณภาพของสินทรัพย์ เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจมีต่อฐานะการเงินของสหกรณ์ เช่น หนี้ค้างชำระและสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) มีการสำรองหนี้หรือไม่ จำนวนสำรองสูงเกินไปหรือต่ำเกินไป

สินทรัพย์นำไปสร้างรายได้และการให้ผลตอบแทน คุณภาพของสินทรัพย์ที่ดีต้องสามารถแปลงเป็นรายได้ สินทรัพย์มีการหมุนกี่รอบ ผลตอบแทนที่ได้รับเท่าไร โดยพิจารณาจากอัตรากำไรหรือรายได้ต่อสินทรัพย์ หากอัตราสูงแสดงว่า คุณภาพของสินทรัพย์ดี หากอัตราต่ำแสดงว่าสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ สหกรณ์ต้องบริหารสินทรัพย์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

มิติที่ 3 : M – Management capability (ขีดความสามารถในการบริหาร)

ขีดความสามารถในการบริหารเป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถของฝ่ายบริหารในการวางกลยุทธ์ และการจัดโครงสร้างองค์กร เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

การบริหารจัดการและโครงสร้างธุรกิจ การบริหารธุรกิจต้องมีความสมดุลกันระหว่างประเภทสหกรณ์กับโครงสร้างธุรกิจ และสอดคล้องกันตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของสหกรณ์

ขีดความสามารถบริหารงานและการควบคุมภายใน พิจารณาการปฏิบัติตาม กฎระเบียบข้อบังคับ และมีระบบการควบคุมภายในที่ดี ซึ่งจะส่งผลต่อสภาพคล่องและการทำกำไรของสหกรณ์ การวางแผนในอนาคตเพื่อให้สามารถมีการแข่งขันได้

มิติที่ 4 : E – Earning sufficiency (การทำกำไร)

การทำกำไรเป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถของการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วยการรักษาอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้อยู่ในอัตราที่ต่ำ การเพิ่มอัตรากำไรขั้นต้นในแต่ละธุรกิจให้สูงขึ้น รวมถึงการวิเคราะห์คุณภาพและแนวโน้มของการทำกำไรในอนาคตของสหกรณ์

ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับค่าใช้จ่าย กำไรและคุณภาพของกำไรขึ้นอยู่กับการบริหารและควบคุมค่าใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การเปรียบเทียบรายได้กับค่าใช้จ่ายในแต่ละรายการว่ามีกำไรขั้นต้นหรือไม่ การควบคุมบริหารค่าใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพจะทำให้กำไรสูง ในทางตรงข้ามหากควบคุมค่าใช้จ่ายไม่ดีกำไรจะต่ำ รวมถึงการพิจารณาอัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้อยู่ในอัตราที่ต่ำ

การสร้างวินัยทางการเงินของสมาชิก ระบบสหกรณ์ไม่ได้มุ่งเน้นกำไรเป็นหลัก แต่มุ่งเน้นสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งสมาชิกมีฐานะเป็นผู้ให้และผู้รับบริการ กำไรของสหกรณ์จะขึ้นอยู่กับคุณภาพชีวิตที่ดี การมีวินัยทางการเงินหรือการจัดการทางการเงินที่ดีของสมาชิก หากสมาชิกมีอัตราหนี้สินมากกว่าเงินออม กำลังความสามารถชำระหนี้ของสมาชิกจะลดลง ซึ่งจะส่งผลต่อรายได้และฐานะการเงินของสหกรณ์

มิติที่ 5 : L – Liquidity (สภาพคล่อง)

สภาพคล่องหรือความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน เป็นการพิจารณาความเพียงพอของเงินสด หรือสินทรัพย์ที่มีสภาพใกล้เคียงเงินสด รวมถึงสินทรัพย์อื่นที่สามารถเปลี่ยนมาเป็นเงินสดได้ง่าย สภาพคล่องวัดได้จากอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งคำนวณจากสัดส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน สหกรณ์จะต้องรักษาสภาพคล่องให้มีเพียงพอเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน

ความเพียงพอของสินทรัพย์ในการแปลงสภาพเป็นเงินสด พิจารณาจากอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน ถ้าสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่าหนี้สินหมุนเวียนแสดงว่ามีสภาพคล่องดีหรือมีความเพียงพอต่อความต้องการใช้เงิน และจะต้องพิจารณาตัวสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถแปลงเป็นเงินสดได้เร็วหรือช้าประกอบด้วย

ความสมดุลระหว่างสินทรัพย์สภาพคล่องกับภาระผูกพันทางการเงิน เป็นการเปรียบเทียบสินทรัพย์สภาพคล่องที่ดำรงอยู่ว่าเพียงพอต่อภาระผูกพันทางการเงินหรือไม่ หรือสหกรณ์มีแหล่งของกระแสเงินสดเพียงพอกับภาระผูกพันทางการเงินที่จะถึงกำหนดหรือไม่ สาเหตุของการขาดสภาพคล่องมักเกิดจากปัญหาต่าง ๆเช่น การมีภาระหนี้สินระยะสั้นมาก การถอนเงินฝากมากกว่าปกติ การนำเงินกู้ยืมระยะสั้นไปปล่อยกู้ในระยะยาว เป็นต้น

มิติที่ 6 : S – Sensitivity (ความอ่อนไหวของธุรกิจ)

ความอ่อนไหวของธุรกิจ เป็นปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบในแง่ลบต่อการดำเนินธุรกิจ

ปัจจัยเสี่ยง เป็นการพิจารณาปัจจัยแวดล้อมซึ่งอาจมาจากภาครัฐหรือจากสถานการณ์ทั่วไป ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ เช่น ภาวะคู่แข่งทางธุรกิจ นโยบายการเงินของรัฐ อัตราดอกเบี้ย นโยบายช่วยเหลือภาครัฐ ระเบียบข้อบังคับ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง สภาพตลาด

เทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งหากสหกรณ์ไม่มีการวางแผนกลยุทธ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ

<u>ความอ่อนไหวต่อธุรกิจ</u> ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆดังกล่าวจะส่งผลทำให้รายได้ของสหกรณ์ลดลง

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดตามทฤษฎี CAMELS ANALYSIS

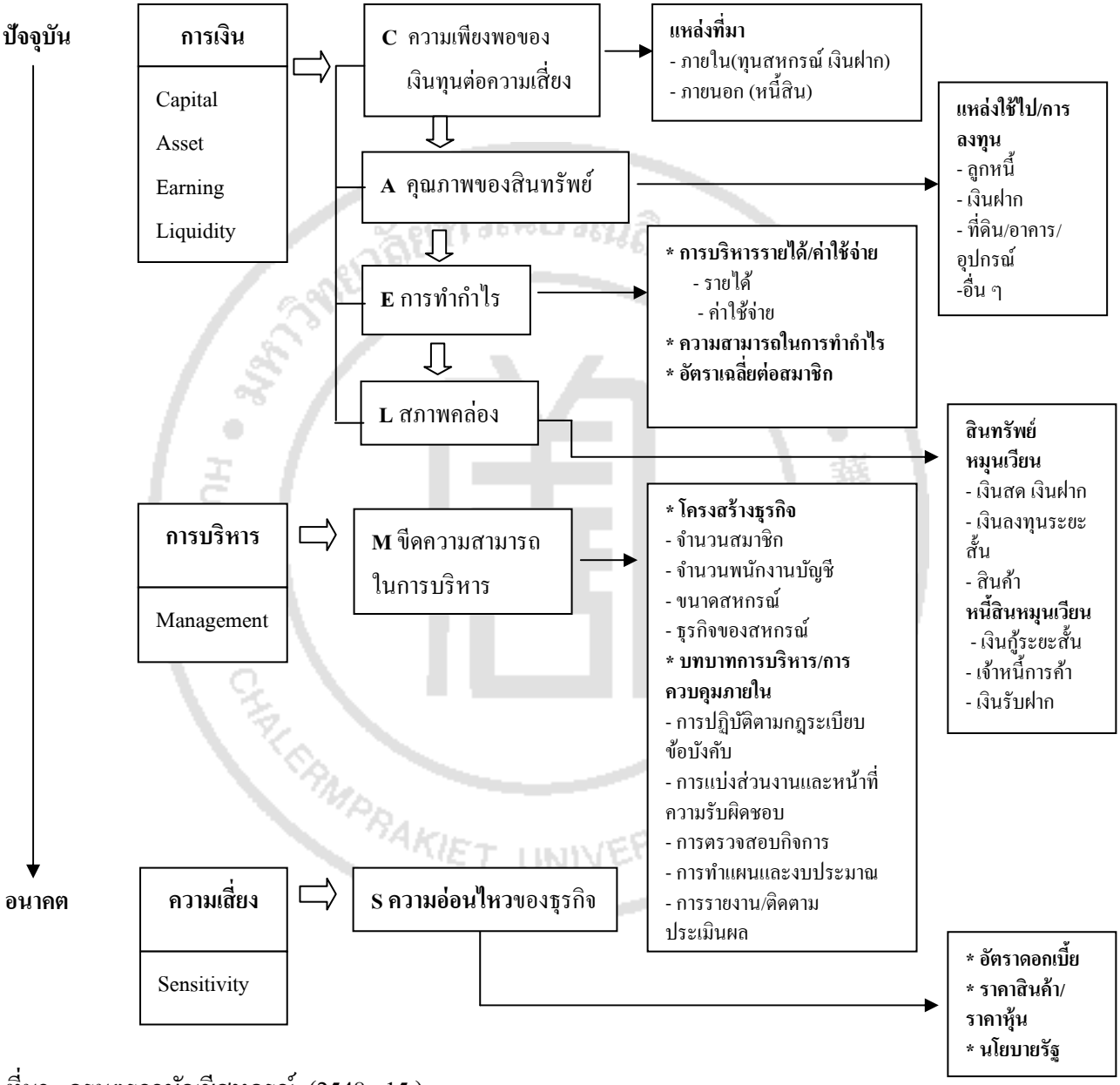

ที่มา : กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2548 : 15)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนวรรณ เงินวิวัฒน์ (2554 : 3) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สถานการณ์ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่มาก ในปี พ.ศ. 2548-2551 พบว่า

1. สหกรณ์มีความเสี่ยงด้านสินเชื่อ จากอัตราการขยายตัวของสินเชื่อร้อยละ 3.36 ในขณะที่ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญขยายตัวร้อยละ 23.61 ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวของสินเชื่อ

2. สหกรณ์มีความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง อันเกิดจากสหกรณ์ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่เกิดจากภาระผูกผันในการชำระคืนเงินฝากของสมาชิก เนื่องจากการลงทุนส่วนใหญ่ของสหกรณ์อยู่ในรายการเงินให้กู้ยืม ซึ่งหากมีการถอนเงินฝากจำนวนมากอาจจะทำให้ขาดสภาพคล่องได้

3. สหกรณ์มีความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยสูง เนื่องจากเหลือส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่าย กับอัตราเงินปันผลจ่าย เพียงร้อยละ 0.67 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำมาก หากไม่สามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้จะส่งผลต่อการจ่ายเงินปันผลให้แก่สมาชิก

เสาวลักษณ์ วิชัยดิษฐ์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ปี พ.ศ. 2538 – 2547 พบว่า ความเพียงพอของเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด ยังมีทุนไม่เพียงพอ มีการใช้แหล่งเงินทุนจากภายนอกมากกว่าแหล่งเงินทุนจากภายในสหกรณ์เอง ซึ่งจะพบว่าทุนเรือนหุ้นและทุนสำรองยังต่ำกว่ามาตรฐาน ส่งผลให้ผลตอบแทนจากการลงทุนลดลง สหกรณ์ไม่สามารถนำสินทรัพย์ที่มีอยู่ไปหาประโยชน์ได้เพียงพอ เนื่องจากต้องมีการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากแหล่งภายนอก ในขณะที่คุณภาพสินทรัพย์อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานจากการปล่อยสินเชื่อให้สมาชิกมากเกินไป

ปิยะนุช นกน้อย (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความเสี่ยงของธุรกิจสินเชื่อและความพอเพียงของสหกรณ์ออมทรัพย์การสื่อสารแห่งประเทศไทย จำกัด ในปี 2551 พบว่า สหกรณ์มีความเสี่ยงทางการเงินต่ำ โดยมีอัตราเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวต่ำ พิจารณาจากอัตราส่วนทุนของสหกรณ์ต่อสินทรัพย์รวมมีค่าเท่ากับ 65.54 % ความเสี่ยงจากการให้สินเชื่อต่ำ พิจารณาจากอัตราส่วนหนี้สูญสุทธิต่อสินเชื่อรวม อัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อสินเชื่อรวม มีค่าเท่ากับ 0.00 ความเสี่ยงด้านสภาพคล่องอยู่ในระดับดี พิจารณาจากอัตราส่วนของส่วนผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวมมีค่าเท่ากับ 0.56 เท่า ความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยต่ำ พิจารณาจากอัตราส่วนดอกเบี้ยรับต่อสินทรัพย์มีค่าเท่ากับ 6.13 % อัตราส่วนดอกเบี้ยจ่ายต่อสินทรัพย์รวม มีค่าเท่ากับ 1.37 % ทำให้ส่วนต่างของดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่ายเท่ากับ 4.76 % ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการสูงเมื่อพิจารณาจากค่าใช้จ่ายต่อพนักงาน มีค่าเท่ากับ 0.58 ล้านบาทต่อปี

สำหรับแนวนโยบายการจัดการธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์จะต้องคำนึงถึงอัตราการขยายตัวของธุรกิจสินเชื่อที่ต้องสอดคล้องกับแหล่งที่มาของเงินทุน ระยะเวลาของเงินทุน ต้นทุนเงินทุนที่ระดมได้

รวมถึงต้นทุนการจ่ายคืนเงินปันผล ความเสี่ยงทางการเงินที่ต้องระวังคือ ความเสี่ยงของเงินทุนระยะยาว ความเสี่ยงด้านการให้สินเชื่อ ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ย

นิตยา หลวงจันทร์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด ผลการวิจัยพบว่า 1. สหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือมีการเพิ่มขึ้นในส่วนของจำนวนสมาชิก การดำเนินธุรกิจ ทุนดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน และฐานะทางการเงิน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด คือปัจจัยในด้านคุณภาพของสินทรัพย์ การทำกำไร และสภาพคล่อง โดยมีอัตราส่วนทางการเงินที่อยู่ในระดับสูงกว่ามาตรฐานจำนวน 11 อัตราส่วน คิดเป็นร้อยละ 55 ของอัตราส่วนทางการเงินทั้งหมด ส่วนอัตราส่วนทางการเงินที่อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานมีจำนวน 9 อัตราส่วน คิดเป็นร้อยละ 45 ของอัตราส่วนทางการเงินทั้งหมด ดังนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด จึงมีความมั่นคงทางการเงิน 3. แบบจำลองที่นำมาใช้วัดความมั่นคงของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือสมการที่สร้างขึ้นจากเครื่องมือทางสถิติ Discriminant analysis ซึ่งประกอบด้วยอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อทุนของสหกรณ์ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของสหกรณ์ อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ทั้งสิ้น และอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อรายได้ทั้งสิ้น มีความถูกต้องในการพยากรณ์ร้อยละ 99.0 โดยมีค่าวิกฤติเท่ากับ -7.20 ซึ่งหากค่าดัชนีสูงกว่า -7.20 แสดงว่ามีความมั่นคงทางการเงิน แต่หากค่าดัชนีต่ำกว่า -7.20 แสดงว่าไม่มีความมั่นคงทางการเงิน โดยสหกรณ์ออมทรัพย์ครูพิจิตร จำกัด มีค่าดัชนีเท่ากับ 9.72 ซึ่งสูงกว่าค่าวิกฤติจึงเป็นสหกรณ์ที่มีความมั่นคงทางการเงิน

เรืองอุไร เศษสูงเนิน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ ผลการศึกษาทางการเงินในระหว่างปี 2535-2544 พบว่าสหกรณ์มีความเสี่ยงด้านสินเชื่อและด้านอัตราดอกเบี้ยที่แนวโน้มสูงขึ้น ขณะที่ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และด้านเงินทุนระยะยาวมีแนวโน้มลดลง ผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยใช้อัตราส่วนทางการเงินที่ได้ยังไม่สามารถที่จะบอกได้อย่างชัดเจนว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้นหรือไม่ ส่วนการวัดความเสี่ยงทางการเงินโดยใช้ค่าเบต้าและค่าดัชนีความเสี่ยงนั้น พบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์มีความเสี่ยงต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเป็นผลมาจากความเสี่ยงด้านสินเชื่อและความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวของสหกรณ์ออมทรัพย์ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ นอกจากนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่มีความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ได้ดำเนินธุรกิจทำหน้าที่เป็นตัวกลางซื้อขายเงินตราต่างประเทศ และมิได้ดำเนินกิจการวิเทศธนกิจ ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์จึงต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์

ผลการศึกษาชี้ว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ควรที่จะคงไว้ซึ่งลักษณะการดำเนินงานเช่นเดิมต่อไป และควรรักษาความเสี่ยงด้านสินเชื่อและความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวให้อยู่ในระดับต่ำดังที่เป็นอยู่และไม่ควรที่จะดำเนินกิจการเกี่ยวกับเงินตราต่างประเทศ

ภาณุพงษ์ ปัญจศิลป์ (2542 : (1)) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ พนักงานการบินไทย จำกัด สรุปได้ว่า ถึงประสิทธิภาพของการบริหารการเงินของสหกรณ์แห่งนี้ ซึ่งเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่มีสมาชิก 21,782 คน และทุนเรือนหุ้น 1,841 ล้านบาท ในปี 2541 สมาชิกได้รับเงินปันผลในอัตรา 13 % สมาชิกมีการกู้ยืมเงินประมาณ 2,760 ล้านบาท โดยเสียดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราที่ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ แม้ว่าจะมีกำไรในปี 2540 อยู่ในเกณฑ์ที่สูงถึง 1,774 ล้านบาทก็ตาม อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าฐานะความมั่นคงของสหกรณ์ยังไม่ดีนัก เนื่องจากได้รับดอกเบี้ยในอัตราที่สูงจากสถาบันการเงินที่ไม่มั่นคง อัตราส่วนทุนหมุนเวียนอยู่ในระดับที่ต่ำมาก 0.24 เท่า อัตราส่วนหนี้ต่อทุนเรือนหุ้นสูงถึง 325 % ซึ่งต้องให้ความระมัดระวังในการบริหารการเงิน

นิลรัตน์ เฟื่องนคร (2556 : 1) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารความเสี่ยงด้านสินเชื่อของสถาบันการเงิน กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างธนาคารพาณิชย์กับสหกรณ์ออมทรัพย์ ผลจากการศึกษาพบว่าเมื่อเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การพิจารณาให้สินเชื่อ ประเภทการให้สินเชื่อ ผู้มีอำนาจอนุมัติและการพิจารณาให้สินเชื่อ รวมถึงในด้านการพิจารณาให้สินเชื่อระหว่างธนาคารพาณิชย์กับสหกรณ์ออมทรัพย์ พบว่ามีความแตกต่างกันและความเหมือนกัน กล่าวคือ ธนาคารพาณิชย์จะพิจารณาให้สินเชื่อโดยดูจากระดับคะแนนของเครื่องมือการประเมินความเสี่ยงของลูกค้าเป็นสำคัญ แตกต่างกับสหกรณ์ออมทรัพย์ที่จะพิจารณาการให้สินเชื่อโดยดูจากข้อบังคับและระเบียบการให้กู้ในแต่ละประเภทเป็นสำคัญ ส่วนที่เหมือนกันคือการพิจารณาวัตถุประสงค์ในการกู้ ความสามารถในการชำระหนี้คืน สำหรับการใช้อัตราส่วนทางการเงินในการวิเคราะห์ถึงความเสี่ยงด้านสินเชื่อพบว่า อัตราส่วนหนี้สูญสุทธิต่อเงินให้สินเชื่อ และอัตราส่วนค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อเงินให้สินเชื่อ ธนาคารพาณิชย์มีความเสี่ยงสูงกว่าสหกรณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากธนาคารพาณิชย์มีการให้สินเชื่อกับบุคคลทั่วไปและนิติบุคคลที่หลากหลาย ถึงแม้จะมีเครื่องมือช่วยในการประเมินความเสี่ยงแต่ก็ถูกจำกัดโดยความถูกต้องของเอกสารที่ใช้ในการประกอบการกู้ที่ต้องตรงกับความเป็นจริง เมื่อเปรียบเทียบกับสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงเพื่อใช้ในการพิจารณาการให้กู้แก่สมาชิกมากกว่า เพราะเป็นแหล่งข้อมูลภายในของสมาชิกที่อยู่ภายในหน่วยงาน อัตราส่วนทุนสำรองต่อเงินให้สินเชื่อและอัตราส่วนการขยายตัวของเงินให้สินเชื่อ สหกรณ์มีทุนสำรองต่อการป้องกันความสูญเสียมากกว่าธนาคารพาณิชย์ รวมถึงการขยายตัวของการให้สินเชื่อก็มีมากกว่า ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสหกรณ์มีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ถูกกว่าธนาคารพาณิชย์ เพราะอัตราดอกเบี้ยเป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจสินเชื่อ

อมรรัตน์ อัคราช (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ ออมทรัพย์ขนาดใหญ่มาก กรณีศึกษา สหกรณ์ออมทรัพย์รัฐวิสาหกิจ เอกชน ตำรวจ และทหาร สรุปได้ว่า ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความเสี่ยงด้านสภาพคล่องสูง มีความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวสูงจากอัตราการขยายตัวของทุนเรือนหุ้นต่ำ และความเสี่ยงด้านการ

ปฏิบัติการสูง เนื่องจากพนักงานสหกรณ์ต้องรับผิดชอบในสินทรัพย์ของสหกรณ์สูงมาก ส่วนความเสี่ยงด้านสินเชื่อต่ำ

ด้านการบริหารความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่มากพบว่า ด้านการให้สินเชื่อมีความเสี่ยงจากการชะลอตัวของธุรกิจ ซึ่งสหกรณ์มีการแก้ไขปัญหาโดยใช้กลยุทธ์ในการขยายสินเชื่อหากสินเชื่อชะลอตัว และการควบคุมด้านหลักประกัน ด้านสภาพคล่องพบว่าสหกรณ์บางแห่งขาดสภาพคล่อง และบางแห่งมีสภาพคล่องส่วนเกิน ซึ่งสหกรณ์มีการแก้ไขปัญหาโดยใช้กลยุทธ์ในการระดมเงินทุนทั้งจากสมาชิก และสหกรณ์ภายนอกหากเกิดการขาดสภาพคล่อง การกระจายเงินลงทุนใน ตราสารอื่นหากเกิดสภาพคล่องส่วนเกิน ความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำ และความเสี่ยงด้านเงินทุนระยะยาวสูง ซึ่งสหกรณ์ควรมีกลยุทธ์ในการระดมทุนเรือนหุ้นเพิ่มขึ้น และตั้งทุนสำรองให้สอดคล้องกับปริมาณเงินฝาก ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการที่ค่อนข้างสูงจึงควรให้ความสำคัญแก่การควบคุมภายใน อีกทั้งมีมาตรการในการลดหรือป้องกันความเสี่ยงทั้งด้านบุคลากรและด้านระบบการปฏิบัติงาน

สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงทางการเงิน มีดังนี้

1. ด้านสินเชื่อ ควรกำหนดแนวทางการบริหาร 2 ประเภทคือ ด้านบุคลากรและด้านระบบงาน โดยด้านบุคลากรมีการพัฒนาตามบทบาทหน้าที่ ส่วนด้านระบบงานจะมุ่งเน้นการพัฒนาในเรื่องของขั้นตอน และหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีมาตรการป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากอัตราดอกเบี้ย

2. ด้านสภาพคล่อง ควรกำหนดนโยบายในการปฏิบัติด้านสภาพคล่อง 2 ลักษณะ คือหากเกิดสภาพคล่องส่วนเกินจะพิจารณาความต้องการในการดำรงสภาพคล่องให้เพียงพอ หามาตรการนำทุนส่วนเกินไปลงทุนในสินทรัพย์ภายนอกทั้งระยะสั้น และระยะยาว ที่มีความเสี่ยงต่ำแต่ให้ผลตอบแทน และหากเกิดการขาดสภาพคล่องจะขยายเงินฝาก โดยสร้างผลิตภัณฑ์เงินฝากเพิ่มและขยายฐานเงินฝากจากสมาชิกสมทบ

3. ด้านเงินทุนของสหกรณ์ ควรแบ่งสัดส่วนเงินทุนเป็น 3 ลักษณะ คือลงทุนเพื่อดำรงสภาพคล่อง ลงทุนเพื่อธุรกิจสินเชื่อ และลงทุนภายนอก โดยดำรงสภาพคล่องให้เพียงพอ ปล่อยสินเชื่อให้แก่สมาชิกตามความต้องการของสมาชิก และส่วนที่เหลือจึงนำไปลงทุนในตราสารหุ้น ตราสารทุน หรือให้สหกรณ์อื่นกู้ยืม ทั้งนี้ในการลงทุนในสินทรัพย์ภายนอกจะกำหนดสัดส่วนของการลงทุนที่ชัดเจน